

УДК 373:2:81

БОГУШ А. М.

м. Одеса

МЕТОДИКА РОБОТИ З КАРТИНКАМИ В ПЕРШІЙ МОЛОДШІЙ ГРУПІ (ТРЕТІЙ РІК ЖИТТЯ)

У статті висвітлюються та теоретично обґрунтовуються проблеми підготовки студентів до професійної діяльності. Розглянуто сучасні підходи до дошкільної освіти в сучасній педагогічній науці і практиці. Аналізуються особливості викладання педагогічних дисциплін, розкриваються професійні функції педагога.

Ключові слова: діти, перша молодша група, третій рік життя, показ, питання, речення.

Постановка проблеми. У ранньому віці закладається фундамент мовленнєвого розвитку, що є основою розумового й психічного розвитку особистості дитини. У першій молодшій групі з дітьми проводять заняття з предметними, сюжетними, настільними й настінними картинками, а також використовують книжкові ілюстрації. Ускладнюються і завдання, які ставляться перед дітьми. А саме: розвивати розмовне мовлення дітей; навчати їх будувати речення різного типу (розповідні, питальні, окличні), за складністю (прості, складні); правильно сполучати слова в реченні, уживати різні частини мови – прикметники, прийменники, сполучники.

Аналіз досліджень і публікацій. Методику роботи з картинками досліджували такі вчені, як Г. Лоза, Г. Ляміна, В. Петрова, Є. Радіна, вченими розроблено змістовний аспект роботи з картинками з дітьми трьох років життя.

Постановка завдання. Висвітлити методику роботи з картинками на третьому році життя (предметні картинки, настінні картини, картини про тварин, сюжетні картини).

Виклад основного матеріалу. Пропонуємо таку методику роботи з картинками на третьому році життя. Зауважимо, що заняття проводять з підгрупками дітей (8–10 дітей). Це дає можливість залучити всіх дітей до розглядання картинки, проводити бесіди за її сюжетом. Організація дітей на занятті може бути різною. Так, наприклад, для розглядання сюжетної картини діти сидять на стільчиках півколом. Відстань між стільчиками і картинкою залежить від її розміру: чим менше картинка, тим ближче до неї повинні бути діти. Якщо це заняття з предметними картинками, наприклад, дидактичні ігри з предметними картинками, дітей краще посадити за столи.

Заняття з предметними картинками на третьому році проводяться у вигляді дидактичних ігор і спрямовані на формування у дітей узагальнень, впізнавання і називання властивостей, якостей, ознак предметів. Діти можуть добирати до цілого предмета його частини, до окремих частин знайти предмет, або ж до дівчинки з лопаткою дібрати картинку з верхнім зимовим одягом. Широко використовуються серії картинок для розповідей із продовженням: лялька роздягається, лялька у ванні, лялька спить, лялька одягається, лялька на прогулянці, лялька обідає і т. ін.

Предметні картинки вводять у тексти дидактичних ігор. Це такі ігри з картинками, як «Одягаємо ляльку на прогулянку», «Чим нагодуємо ляльку?», «Хто що робить?», «Відгадай і назови», «Подаруємо ляльці іграшку» і т. ін. На перших заняттях доцільно використовувати й картинку, і реальні предмети чи іграшку, з якими б діти могли виконувати різноманітні дії, що зображені на картинках. Більш складні заняття з предметними картинками проводять як дидактичні ігри на класифікацію і групування предметів.

З метою формування узагальнень можна використовувати серію занять з предметними картинками, яку В. Петрова назвала «Люсині картинки» (ім'я можна замінити на будь-яке інше – Оксанині, Марічкині, Яринчині й т. ін.).

Задля цього виготовляють лінійку з віконцями. На аркуші картону роблять наскрізь два розрізи і через них пропускається стрічка з клейонки з намальованими чи наклеєними на неї картинками (тварини, одяг, іграшки, меблі і т. ін.). Стрічку тягнуть за один кінець, вона рухається, і у віконці з'являються нові картини. Можна зробити посібник на зразок

«телевізор»: картинки показують від імені дівчинки Люсі, розігрують якийсь сюжет. Тоді на картинці потрібно намалювати велику дівчинку і приготувати декілька тематичних стрічок.

У другій половині року можна проводити заняття з використанням загадок у вигляді гри «Відгадай, хто (чи що) це?». Вихователь перш, ніж показувати картинку, загадує описову загадку, а вже потім показує картинку. Наприклад: «Я вам, діти, зараз покажу картинку, а що на ній намальовано, ви відгадаєте. Що це таке? – Великий, круглий, якщо його кинути він підстрибує, якщо штовхнути, він покотиться». Або: «Хто це такий? – Пухнастий, сірий, на лапках кігтики, молочко любить».

На третьому році життя проводять ігри в лото за такими темами: «Іграшки», «Тварини», «Овочі», «Фрукти», «Транспорт», «Одяг», «Меблі». На одному занятті присутні від 4 до 8 дітей. Мета зазначених ігор - уточнення і закріплення знань про довкілля; уточнення, активізація словника, формування граматичної будови мовлення у дітей. Дитині дають картку спочатку з одним зображенням, надалі поступово можна збільшувати кількість зображень на одній картці до 4–6. Дитині пояснюють правила гри. Так, вихователь показує картинку, дитина дивиться, відшукує у себе потрібну картинку, накриває зображення на картці. Діти називають картинку, звуконаслідують.

У першій молодшій групі можна використовувати й інші види лото, які надходять у продаж для молодших дітей. Так, одне з відомих лото для дітей третього року життя можна назвати «Про малят і дитсад», автор З. Александрова. Воно складається з великих картинок, що зображують різні сценки з життя дітей у дошкільному закладі (діти умиваються, обідають, одягаються, займаються, малюють, грають і т. ін.). На маленьких картках зображено окремих дітей з предметами, що зображені на великих картинках (одна дитина несе мило, інша – шашку, третя – олівці й т. ін.). Діти добирають дрібні картинку до великих і називають їх. Таке лото та аналогічні до нього вихователь може виготовити самостійно чи з батьками. Наприклад, «Пори року». На великих картках зображені пори року, на маленьких – діти, одягнені відповідно до пейзажу зображеної пори року, які виконують

різні дії (ліплять сніговика, купаються в річці, збирають гриби і т. ін.).

Заняття з настінними картинками. Цей вид занять проводять з підгрупами дітей. Краще, щоб діти сиділи півколом, вільно. Картина прикріплюється на спеціальній підставці. Для колективного розглядання картинку слід розміщувати так, щоб світло падало прямо на неї або збоку. Не можна розглядати картинку проти світла. Вихователь дає можливість дітям добре розглянути картинку. Спочатку вона сама розповідає за її змістом, а вже потім проводить бесіду. Доцільно використовувати прийом спільної розповіді дитини й дорослого. Вихователь починає, а дитина продовжує.

Дуже важливо заздалегідь правильно визначити запитання, що будуть поставлені дітям під час розглядання картинки. Зміст і характер запитань залежить від програмного змісту заняття. Наприклад, якщо програмне завдання полягає в тому, щоб збагачувати уявлення дітей про предмети, формувати в них уміння уважно розглядати картинку, називати деталі, ознаки зображеного предмета, збагачувати активний словник, тоді ставлять прості запитання, а саме: Хто (що) це? А це хто (що)? Що тримає в руках? Якого кольору? Для чого він? Що роблять (відром, лопатою)? і т. ін.

У процесі розглядання сюжетної картинки треба ставити запитання, які привертають увагу дітей до причинно-наслідкових зв'язків: чому дівчинка плаче? і т. ін. Під час заняття діти виконують різні дії, аналогічні до тих, що зображені на картині (будують, грають з ляльками, ходять з прапорцями), читають вірші як вихователі, так і діти.

Дітям цього віку доступні й більш складні картини про свійських тварин. Це серія картин С. Веретенникової «Свійські тварини». Заняття з картинками цієї серії сприяють розвитку зв'язного, описового мовлення. Крім того, це прекрасний матеріал для звуконаслідування.

Г. Лоза провела дослідження з формування граматичної будови мовлення в дітей третього року життя з допомогою сюжетних картинок. Автор зазначає, що одним із важливих завдань з розвитку мовлення у дітей третього року життя є формування вміння будувати складні речення. Щоб навчити дітей конструювати складні (складносурядні) речення, ре-

комендується застосовувати порівняльні запитання. Наприклад, під час розглядання картинки «Діти вдома» можна запитати: «Що робить тато, а що робить мама?» або «Що робить сестричка, а що роблять братики?». Під час розглядання картинки «Мама й донька на прогулянці» запитати: «Що робить мама, а що робить донька?». Порівняльні запитання можна використовувати і при розгляданні двох картинок, пов'язаних простим сюжетом. Наприклад, можна порівняти зображення курки і кішки та запитати: «Де сидить курка, а де сидить кішка?»; дівчинки і хлопчика – «На чому їде дівчинка, а на чому хлопчик?» (дівчинка їде на велосипеді, а хлопчик – на самокаті) і т. ін. Подібні запитання сприяють зосередженню уваги дітей на зображенні, кращому аналізу змісту картинки, а запитання, що вимагають визначення просторових відношень між предметами, сприяють формуванню вміння вживати прийменники, розуміти їх значення (в, на, під, за) та узагальнювати.

Порівняльні запитання доступні дітям, починаючи з 2 років 8 місяців, їх варто ставити на повторних заняттях поруч із простими запитаннями.

До кожної сюжетної картинки, яка вноситься на заняття, виховательці слід заздалегідь підготувати пояснювальний текст-розповідь, у якій коротко розкрити смисловий зміст зображення. Пояснювальна розповідь підвищує у дітей інтерес до картинки, стимулює до висловлювання, що сприяє розвитку активного мовлення дитини, розширює їхнє уявлення про предмети.

При складанні пояснювальної розповіді слід пам'ятати, що дитина опановує мову насамперед через мовлення дорослих. Тому пояснювальний текст до картинки треба будувати так, щоб у ньому були зразки речень різних за типом, а саме: окличні, наказові, розповідні, питальні; за структурою – прості та складні; щоб у них був правильний порядок слів. Ураховуючи те, що діти раннього віку в розповідях з інтересом слухають пряму мову та легко її наслідують, рекомендуємо включати її до тексту. При складанні тексту треба враховувати і його виховні завдання.

Дитині на початку третього року життя під час самостійного конструювання двоскладового речення (речення, що має головні чле-

ни – підмет і присудок), важко поєднувати в ньому більше, як два слова. Тому на перших етапах у пояснювальний текст до картинки треба вводити речення, які складаються з 2–3 слів. Наприклад, під час розглядання картинки, на якій зображено хлопчика, що везе маленьку дівчинку, можна сказати: «Це хлопчик Іванко. Це дівчинка Віра. Віра сидить на санках. Іванко катає Віру». До картинки «Коза і козеня» можна скласти такі речення: «Це коза. Це козеня. Коза біжить. Козеня стоїть». На наступному занятті текст можна ускладнити так, щоб двоскладові речення були поширеними, наприклад: «Хлопчик Іванко везе дівчинку Віру. Віра сидить на санках, усміхається»; «У кози є роги. У козеняти є ріжки. У кози великі роги, у козеняти роги маленькі».

На повторних заняттях рекомендується вводити в текст складносурядні і складнопідрядні речення. Наприклад: «Іванко катає Віру, а Віра радіє, сміється. Іванко везе Віру, бо він старший, а Віра ще маленька». До картини «Коза і козеня»: «Коза — велика, а козеня – маленьке. У кози великі роги, бо коза велика, у козеняти маленькі ріжки, бо козеня маленьке». На наступних заняттях подається більш складний текст-розповідь. Наприклад: «У хлопчика Іванка є сестричка Віра. Іванко любить свою сестричку, ходить з нею гуляти, катає її на санках. Посадив Іванко Віру на санки, біжить швидко-швидко і запитує: «Не боїшся, Віро?» «Не боюся, не боюся», – відповідає Віра. Ох, і смілива в Іванка сестричка Віра!».

Для формування в дітей граматично правильного мовлення слід уводити в текст різні граматичні форми слів. Наприклад, до картинки «Дівчинка годує кізоньку» можна так побудувати текст: «В Оленки була кізонька. Оленка кізоньку любила, доглядала, годувала травичкою. Нарвала Оленка травички, дає кізоньці й говорить: «Їж, кізонько, травичку, травичка зелена, соковита». Тут для наслідування є слова-іменники з різними відмінковими закінченнями: Оленка – Оленки; кізонька – кізоньку – кізоньці; травичка – травички – травичку. У наведених вище текстах також є слова в різноманітних зв'язках: сестричка – сестричку, санки – санках, Віра – Віру – Віро тощо.

Поряд з навчальними завданнями на заняттях з картинкою треба розв'язувати й виховні завдання: продовжувати формувати в

дітей правильне ставлення до зображуваних персонажів, їхніх дій, стосунків; виробляти вміння слухати однолітка, який відповідає, і розуміти зміст його мовлення. Для цього треба спонукати дітей до наслідування фраз того, хто відповідає, пропонувати доповнити або виправити його висловлювання (Повтори, Тарасику, що сказала Оленка? Правильно сказав Тарасик? Як правильно сказати? і т. ін.).

Вихователь може виготовити книжку-картинку власноруч – наклеїти на картон вирізки з журналів та яскраві тематичні листівки. Книжки-саморобки зшивають з цупкого картону, наклеюють картинки тільки з одного правого боку, не більше 5–6 картинок в одній книжці. Спочатку такі книжки-картинки діти розглядають з дорослим, а потім – самостійно.

Висновки і перспективи досліджень. У процесі розглядання картинок з дітьми раннього віку (як на занятті, так і в самостійній

діяльності) слід використовувати художнє слово, народну творчість, вірші, пісні тощо. Це дає можливість збагачувати уявлення дітей про явища, предмети, що розглядаються, виховувати правильне ставлення до них, розвивати мовлення дітей. Отже, систематична робота з картинками на третьому році життя підготує дітей до більш складного виду діяльності дітей за картинками – складанню описових і сюжетних зв'язних розповідей.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку / А. М. Богуш. — К. : Видавничий Дім «Слово», 2003 р.
2. Гербова В. В. Заняття по розвитку речи в первой младшей группе детского сада / В. В. Гербова, А. И. Максаков. — М. : Просвещение, 1996.
3. Лоза Г. Ф. Методичні вказівки до використання картинок для розвитку мови дітей раннього віку / Г. Ф. Лоза. — К. : «Освіта», 1999.
4. Радина Е. И. Методические указания к картинкам для расширения представлений и развития речи детей второго и третьего годов жизни / Е. И. Радина, В. А. Езикеева. — М. : Просвещение, 1983.

BOGUSH A. M.
Odesa

THE METHODOLOGY OF USING DIDACTIC PICTURES IN JUNIOR KINDERGARTEN (THE THIRD YEARS OLD CHILDREN)

The paper highlights and theoretically justified the problems of students preparation for professional careers. Modern approaches to preschool education in modern pedagogical science and practice are considered. The features of teaching pedagogical subjects are reported teacher professional features are analysed.

Key words: children, junior kindergarten, the third years old, demonstration, questions, sentence.

БОГУШ А. М.
г. Одесса

МЕТОДИКА РАБОТЫ С КАРТИНКАМИ В ПЕРВОЙ МЛАДШЕЙ ГРУППЕ (ТРЕТИЙ ГОД ЖИЗНИ)

В статье освещаются и теоретически обосновываются проблемы подготовки студентов к профессиональной деятельности. Рассматриваются современные подходы к дошкольному образованию в современной науке и практике. Анализируются особенности преподавания педагогических дисциплин, раскрываются профессиональные функции педагога.

Ключевые слова: дети, первая младшая группа, третий год жизни, показ, вопросы, предложение.

Стаття надійшла до редколегії 30.03.2014